

TOETSINGSKADER

THEMAONDERZOEK

AFZONDEREN EN MECHANISCHE MIDDELEN

Inspectie voor de Sanctietoepassing

Oktober 2011

1. Inleiding

De directeur van een penitentiaire inrichting of een detentiecentrum voor vreemdelingenbewaring is bevoegd tot vergaande ingrepen in de bewegingsvrijheid van gedetineerden en vreemdelingen. Hij kan bevelen geven die noodzakelijk zijn voor de handhaving van de orde of veiligheid in de inrichting of de ongestoorde tenuitvoerlegging van de vrijheidsbeneming. Hij kan ordemaatregelen en disciplinaire straffen opleggen of besluiten tot het toepassen van mechanische middelen die de bewegingsvrijheid van ingeslotenen beperken. Voor ordemaatregelen en disciplinaire straffen geldt dat er meer en minder ingrijpende varianten zijn. Voor zowel ordemaatregelen als voor disciplinaire straffen geldt dat het afzonderen de uiterste variant is. Gebeurt dit in het kader van een ordemaatregel dan heet dit afzondering. Afzondering kan in de eigen cel plaatsvinden of in een afzonderingscel. Gebeurt het afzonderen in het kader van een disciplinaire straf dan heet het een strafplaatsing. Deze kan zowel in de eigen cel als in een strafcel ten uitvoer worden gelegd.

Het toepassen van elke vorm van mechanische middelen beschouwd de ISt als een uiterst middel.

Gelet op het ingrijpende karakter van deze uiterste middelen vindt de ISt het belangrijk dat ze slechts als ultimum remedium worden aangewend en de specifieke omstandigheden van het geval dit rechtvaardigen. Dit is niet het geval als: het middel niet in verhouding staat tot de aanleiding (proportionaliteit); als met de inzet van een minder ingrijpend middel eenzelfde resultaat bereikt kan worden (subsidiariteit); en als de inzet van het middel niet of onvoldoende bijdraagt aan de verwezenlijking van het beoogde doel (doelmatigheid).

Daarnaast vindt de ISt het, gelet op het ingrijpende karakter, essentieel dat de toepassing van deze middelen met voldoende waarborgen is omkleed. De ISt toetst daarom ook of het afzonderen en het toepassen van mechanische middelen in overeenstemming met nationale wet- en regelgeving, internationale normen (en verwachtingen van de ISt) geschiedt.

In dit toetsingskader zijn de normen en verwachtingen opgenomen waaraan de ISt in dit themaonderzoek toetst. Hiertoe zijn de volgende bronnen geraadpleegd:

- Penitentiaire beginselenwet
- Regeling straf- en afzonderingscel penitentiaire inrichtingen (aangehaald als regeling sapi)
- Regeling mechanische middelen in penitentiaire inrichtingen (aangehaald als regeling MM)
- Geweldsinstructie penitentiaire inrichtingen (aangehaald als geweldsinstructie PI)
- European Prison Rules (EPR)

2. Toetsingscriteria

De toetsingsaspecten geven de onderwerpen aan die de ISt bij dit themaonderzoek behandelt. Op basis daarvan worden de algemene criteria geformuleerd waaraan een inrichting zou moeten voldoen. De toetsingscriteria zijn grotendeels ontleend aan (inter)nationale wet- en regelgeving

Aspect	Criterium	Omschrijving
1. Rechtspositie	1.1 Rechtmatig afzonderen	Aan de directeur is voorbehouden de beslissing omtrent het afzonderen en de bevestiging van mechanische middelen. Voor de plaatsing in een strafcel zijn hierop geen uitzonderingen mogelijk. Voor de plaatsing in een afzonderingscel en de toepassing van mechanische middelen geldt dat ook een ambtenaar of medewerker deze beslissing kan nemen indien onverwijld tenuitvoerlegging geboden is. Dat kan dan voor respectievelijk 15 en 4 uur.
	1.2 Hoorplicht	Alvorens de directeur beslist omtrent: de plaatsing in afzondering en de verlenging daarvan; de oplegging van een disciplinaire straf; de bevestiging door mechanische middelen en de verlenging daarvan, stelt hij de justitiabele in de gelegenheid te worden gehoord.
	1.3 Mededelingenplicht	De directeur handelt bij afzonderen en aanbrengen van mechanische middelen overeenkomstig geldende mededelingsverplichtingen t.a.v. gedetineerden, arts en commissie van toezicht.
	1.4 Activiteiten	Het recht van de afgezonderde justitiabelen op telefoneren en bezoek ontvangen kan slechts beperkt of uitgesloten worden indien het belang van de handhaving van de orde of de veiligheid in de inrichting, dan wel de gedragingen, lichamelijke of gemoedstoestand van de justitiabele zulks noodzakelijk maken. De afgezonderde justitiabelen ontvangen lectuur overeenkomstig de huisregels van de inrichting. Justitiabelen hebben dagelijks de gelegenheid om minimaal een uur in de buitenlucht te verblijven.
	1.5 Accommodatie	De accommodatie en de aangebrachte mechanische middelen voldoen aan de daaraan in de wet en regelgeving gestelde voorwaarden.
2. Omgang en veiligheid	2.1 Contact	De directeur draagt zorg dat het nodige contact tussen personeel en afgezonderde justitiabelen gewaarborgd is en naar aard en frequentie op de situatie van de justitiabelen wordt afgestemd.
	2.2 Zorg en verzorging	Justitiabelen die zijn afgezonderd of waarbij mechanische middelen zijn aangebracht ontvangen regelmatig eten en drinken en worden in de gelegenheid gesteld hun uiterlijk en lichamelijke hygiëne te verzorgen. De medische staf stelt zich dagelijks op de hoogte van hun fysiek-mentale toestand.
	2.3 Toezicht	Indien dit ter bescherming van de geestelijke of lichamelijke toestand van de afgezonderde justitiabele noodzakelijk is staat hij onder cameratoezicht. Personeel stelt zich minimaal 1 keer per uur op de hoogte van de toestand van afgezonderde

		justitiabelen die zelfdestructief gedrag vertonen en van justitiabelen waarbij mechanische middelen zijn aangebracht.
3. Gerechvaardigde en uniforme toepassing	3.1 Proportionaliteit, subsidiariteit en doelmatigheid	Het afzonderen en toepassen van mechanische middelen is in overeenstemming met de beginselen van proportionaliteit, subsidiariteit en doelmatigheid.
	3.2 Uniforme toepassing sancties en maatregelen	Vergelijkbare situaties leiden zowel binnen een inrichting als landelijk tot vergelijkbare sancties en maatregelen. Er is (landelijk consistent) beleid met betrekking tot het afzonderen van justitiabelen en het toepassen van mechanische middelen
	3.3 Evaluatie	De effectiviteit van het sanctie- en maatregelenbeleid wordt periodiek geëvalueerd, zo nodig leidt dit tot wijziging of bijstelling van het beleid.

TOETSINGSKADER

1. Rechtspositie

1.1 Rechtmatig afzonderen

Ordemaatregel van afzondering

De directeur¹ is *bevoegd* een gedetineerde (vreemdeling) in afzondering te plaatsen op de volgende gronden:

- a. indien dit in het belang van de handhaving van de orde of de veiligheid in de inrichting dan wel van een ongestoorde tenuitvoerlegging van de vrijheidsbeneming noodzakelijk is;
- b. indien dit ter bescherming van de betrokken gedetineerde (vreemdeling) noodzakelijk is;
- c. in geval van ziekmelding of ziekte van de betrokken gedetineerde (vreemdeling);
- d. indien de gedetineerde (vreemdeling) hierom verzoekt en de directeur dit verzoek redelijk en uitvoerbaar oordeelt (Pbw art. 24 lid 1 jo art 23 lid 1).

Aan de directeur is *voorbehouden* de beslissing omtrent de plaatsing in afzondering en de verlenging hiervan (Pbw art 5, lid 4 onder c jo art 23 lid 1 onder a en b. Voor de gronden a en b geldt dat de afzondering maximaal 2 weken duurt (Pbw art 24 lid 1).

De directeur kan de afzondering op basis van grond a en b telkens voor ten hoogste twee weken verlengen, indien hij tot het oordeel is gekomen dat de noodzaak tot afzondering nog bestaat (Pbw art 24, lid 3).

Indien onverwijld tenuitvoerlegging van de afzondering op de grond van artikel 23, eerste lid, onder a of b, geboden is, kan een ambtenaar of medewerker een gedetineerde voor een periode van ten hoogste vijftien uren in afzondering plaatsen. De directeur wordt van deze plaatsing onverwijld op de hoogte gesteld (Pbw art 24 lid 4).

De ordemaatregel duurt zolang dit strikt noodzakelijk is en wordt beëindigd zodra dit mogelijk en verantwoord is (MvT bij Pbw).

Indien de tenuitvoerlegging van de afzondering in de inrichting of afdeling waarin zij is opgelegd op ernstige bezwaren stuit, kan zij in een andere inrichting of afdeling worden ondergaan. (pbw art. 25 lid 1 en 2). De directeur plaatst bij afzondering elders in overeenstemming met de selectiefunctionaris de gedetineerde over (pbw art. 25 lid 1 en 2). Over de verlenging van de afzondering, waarvan de tenuitvoerlegging plaatsvindt in een andere inrichting of afdeling, beslist de directeur van de inrichting of afdeling waarin de afzondering was opgelegd, in overeenstemming met de selectiefunctionaris en gehoord de directeur van de inrichting of afdeling waar de tenuitvoerlegging van de afzondering plaatsvindt (pbw art 25 lid 3).

¹ Het beheer van een inrichting of afdeling berust bij de directeur, die als zodanig door de Minister is aangewezen. (Art. 3 lid 2 pbw). De Minister wijst een of meer personen aan als plaatsvervanger van de directeur. (art. 3 lid 3 pbw). Deze plaatsvervangers hebben dus ook de bevoegdheden die hier en elders in dit toetsingskader genoemd zijn en toekomen aan de directeur.

Disciplinaire straf van plaatsing op (straf)cel

Indien een gedetineerde (vreemdeling) betrokken is bij feiten die onverenigbaar zijn met de orde of de veiligheid in de inrichting dan wel met de ongestoorde tenuitvoerlegging van de vrijheidsbeneming kan de directeur disciplinaire straffen opleggen. Opsluiting in een strafcel dan wel een andere verblijfsruimte voor ten hoogste twee weken is een van de in de wet genoemde disciplinaire straffen (Pbw. art. 51, eerste lid jo art. 50, eerste lid).

Aan de directeur is voorbehouden de beslissing omtrent de oplegging van een disciplinaire straf (Pbw art. 5 lid 4 onder h). Hierop zijn geen uitzonderingen mogelijk zoals bij de ordemaatregel van afzondering en bij het hieronder beschreven aanbrengen van mechanische middelen.

De directeur beslist over het opleggen van een disciplinaire straf zo spoedig mogelijk nadat een personeelslid hem schriftelijk verslag heeft gedaan van een geconstateerde overtreding (Pbw art. 50 lid 2).

De directeur houdt van elke strafoplegging dan wel wijziging daarvan aantekening bij. Indien een straf geheel of ten dele wordt herzien, houdt de directeur hiervan aantekening (pbw art 54 lid 1 en 2).

Indien de tenuitvoerlegging van de opsluiting in een strafcel in de inrichting of afdeling waarin zij is opgelegd niet mogelijk is of op ernstige bezwaren stuit, kan zij in een andere inrichting of afdeling worden ondergaan (Pbw art 52 lid 1 en 2). De directeur plaatst bij plaatsing in een strafcel elders in overeenstemming met de selectiefunctionaris de gedetineerde over (Pbw art 52 lid 1 en 2).

Toepassing mechanische middelen

De directeur is op grond van de Geweldsinstructie penitentiaire inrichtingen bevoegd jegens een gedetineerde geweld te gebruiken dan wel vrijheidsbeperkende middelen aan te wenden, voor zover dit noodzakelijk is met het oog op de plaatsing in de straf- of afzonderingscel of de handhaving van de orde of de veiligheid in de inrichting. (art. 34 regeling sapi). Onder vrijheidsbeperkende middelen vallen ook mechanische middelen.

De directeur kan bepalen dat een gedetineerde tijdens de afzondering door bevestiging van mechanische middelen aan zijn lichaam voor een periode van ten hoogste vierentwintig uren in zijn bewegingsvrijheid wordt beperkt, indien die beperking noodzakelijk is ter afwending van een van de gedetineerde uitgaand ernstig gevaar voor diens gezondheid of de veiligheid van anderen dan de gedetineerde (Pbw art 33 lid 1). Indien onverwijld tenuitvoerlegging van de maatregel geboden is, kan een ambtenaar of medewerker hiertoe beslissen en deze voor een periode van ten hoogste vier uren ten uitvoer leggen. De directeur wordt hiervan onverwijld in kennis gesteld (Pbw art 33 lid 2). De directeur kan de beslissing tot bevestiging van mechanische middelen aan het lichaam van de gedetineerde telkens met ten hoogste vierentwintig uren verlengen. De beslissing tot verlenging wordt genomen na overleg met de aan de inrichting verbonden arts of diens vervanger (Pbw art 33 lid 3). (Voor nadere voorwaarden verbonden aan het voortduren zie 3.1)

Mechanische middelen zullen nooit als disciplinaire straf worden aangebracht (EPR art. 60.5).

De directeur stelt voor de toepassing van mechanische middelen een protocol vast.
Het protocol omvat in elk geval:

- a. welke mechanische middelen in de inrichting aanwezig zijn en op welke wijze zij worden toegepast;
- b. de voorschriften voor de toepassing van de mechanische middelen;
- c. de aanwijzing van de ambtenaar of medewerker, bedoeld in artikel 6, belast met de verzorging van en het toezicht op de gedetineerde ten aanzien van wie een mechanisch middel is toegepast;
- d. de wijze van verslaglegging inzake de toestand van de gedetineerde;
- e. de wijze waarop de besluitvorming tot stand komt en wordt vastgelegd ten aanzien van de aanvang, de continuering en de beëindiging van de toepassing van de mechanische middelen;
- f. de wijze waarop betrokken ambtenaren of medewerkers periodiek worden getraind in de toepassing van mechanische middelen;
- g. de wijze van bekendmaking van het protocol (art. 5 regeling MM).

De inrichtingsdirecteur stelt een voor zijn inrichting geldende dienstinstructie voor het personeel vast. De directeur geeft daarin aan onder welke omstandigheden, welke ambtenaren of medewerkers bevoegd zijn, jegens een gedetineerde vrijheidsbeperkende middelen aan te wenden en van welk vrijheidsbeperkend middel daarbij gebruik mag worden gemaakt. (art. 3 lid 1 en 2 geweldsinstructie PI).

Algemene norm	Specifieke norm/verwachting
1.1.1 (uitvoering)	1.1.1.1 Afzondering, het opleggen van de disciplinaire straf van opsluiting in een strafcel dan wel een andere verblijfsruimte en het aanbrengen van mechanische middelen geschiedt uitsluitend op de daarvoor in de wet aangewezen gronden.
	1.1.1.2 De inrichting maakt geen gebruik van de maatregel van afzondering indien de disciplinaire straf van opsluiting in een strafcel of in een andere verblijfsruimte het aangewezen middel is. Mechanische middelen worden niet als disciplinaire straf aangebracht.
	1.1.1.3 Aan de directeur is voorbehouden de beslissing omtrent de oplegging van de disciplinaire straf van opsluiting in een strafcel dan wel een andere verblijfsruimte. Dit geldt ook voor de beslissing omtrent de afzondering en het aanbrengen van mechanische middelen, tenzij onverwijld tenuitvoerlegging geboden is. Een ambtenaar of medewerker kan een gedetineerde (vreemdeling) dan voor een periode van ten hoogste vijftien uren in afzondering plaatsen of het aanbrengen van mechanische middelen voor ten hoogste vier uur ten uitvoer leggen. De directeur wordt dan van deze beslissingen onverwijld op de hoogte gesteld.
	1.1.1.4 Uitsluitend de directeur verlengt de afzondering. De noodzaak tot afzondering dient dan nog aanwezig te zijn. Uitsluitend de directeur verlengt de toepassing van mechanische middelen na overleg met de aan de inrichting verbonden arts of diens vervanger.
	1.1.1.5 De afzondering en de disciplinaire straf van opsluiting in een strafcel dan wel een andere verblijfsruimte duurt maximaal twee weken. De afzondering kan steeds voor maximaal twee weken verlengd worden. Het aanbrengen van mechanische middelen geschiedt voor een periode van maximaal 24 uur en kan telkens met ten hoogste vierentwintig uren verlengd worden.
	1.1.1.6 Afzondering of plaatsing in een strafcel kan in een andere inrichting of afdeling worden ondergaan indien de tenuitvoerlegging van de afzondering in de inrichting of afdeling waarin zij is opgelegd (niet mogelijk is of) op ernstige bezwaren stuit. De directeur plaatst bij afzondering elders in overeenstemming met de selectiefunctionaris de gedetineerde over.
	1.1.1.7 Over de verlenging van de afzondering, waarvan de tenuitvoerlegging plaatsvindt in een andere inrichting of afdeling, beslist de directeur van de inrichting of afdeling waarin de afzondering was opgelegd, in overeenstemming met de selectiefunctionaris en gehoord de directeur van de inrichting of afdeling waar de tenuitvoerlegging van de afzondering plaatsvindt.
	1.1.1.8 De directeur beslist over het opleggen van een disciplinaire straf zo spoedig mogelijk nadat een personeelslid hem schriftelijk verslag heeft gedaan van een geconstateerde overtreding.
	1.1.1.9 Personeel handelt overeenkomstig het protocol Mechanische Middelen en de dienstinstructie die de inzet van vrijheidsbeperkende middelen beschrijft.
1.1.2 (beleid)	1.1.2.1 De inrichting heeft helder beleid geformuleerd voor het toepassen van de maatregel van afzondering en de disciplinaire straf van opsluiting in een strafcel of een andere verblijfsruimte. Dit beleid is in overeenstemming met de wet en uitvoeringsregelingen en bevat richtlijnen voor het opleggen van betreffende sancties en maatregelen. Het beleid laat geen ruimte om een

	maatregel van afzondering op te leggen waar de disciplinaire straf van opsluiting in een strafcel dan wel een andere verblijfsruimte het aangewezen middel is. 1.1.2.2 De inrichting heeft vastgelegd hoe en welke frequentie het geïnformeerd wordt over elders geplaatste justitiabelen. 1.1.2.3 De directeur stelt voor de toepassing van mechanische middelen een protocol vast. Dit protocol voldoet aan de daaraan in de regeling Mechanische Middelen gestelde voorwaarden. 1.1.2.4 De inrichtingsdirecteur stelt een voor zijn inrichting geldende dienstinstructie voor het personeel vast. De directeur geeft daarin aan onder welke omstandigheden, welke ambtenaren of medewerkers bevoegd zijn, jegens een gedetineerde vrijheidsbeperkende middelen aan te wenden en van welk vrijheidsbeperkend middel daarbij gebruik mag worden gemaakt.
1.1.3 (check)	1.1.3.1 De inrichting houdt een registratie bij van elke plaatsing in afzondering, elke disciplinaire straf van opsluiting in een strafcel of een andere verblijfsruimte en elke toepassing van mechanische middelen. De registratie bevat per casus de volgende informatie t.a.v. het opleggen van de sanctie of het opleggen en eventueel verlengen van de maatregel: de aanleiding; een gemotiveerd besluit; de functie van de besluitnemer; indien van toepassing of de directeur over het besluit geïnformeerd is; de start, de duur en het einde van de sanctie of maatregel. Indien er sprake is van afzondering elders wordt dit alsmede de informatie die van de andere inrichting ontvangen wordt geregistreerd.

1.2 Hoorplicht

Ordemaatregel van afzondering

De directeur stelt de gedetineerde (vreemdeling) in de gelegenheid te worden gehoord, zoveel mogelijk in een voor hem begrijpelijke taal, alvorens hij beslist omtrent de plaatsing in afzondering en de verlenging hiervan (Pbw art. 57 lid 1 onder c). Zo nodig geschiedt het horen van de gedetineerde met bijstand van een tolk. Van het horen van de gedetineerde houdt de inrichting een registratie bij (Pbw art. 57 lid 2). Toepassing van het eerste lid, onder c, kan achterwege blijven indien de vereiste spoed zich daartegen verzet; de gemoedstoestand van de gedetineerde daaraan in de weg staat (Pbw art. 57 lid 3). Uit de Memorie van Toelichting bij de Pbw blijkt dat de gedetineerde (vreemdeling) dan later wel alsnog in de gelegenheid gesteld dient te worden om gehoord te worden.

Disciplinaire straf van plaatsing op (straf)cel

De directeur stelt de gedetineerde (vreemdeling) in de gelegenheid te worden gehoord, zoveel mogelijk in een voor hem begrijpelijke taal, alvorens hij beslist omtrent de oplegging van een disciplinaire straf (pbw art. 57 lid 1 onder j). Zo nodig geschiedt het horen van de gedetineerde met bijstand van een tolk. Van het horen van de gedetineerde houdt de inrichting een registratie bij (pbw art. 57 lid 2). Toepassing van het eerste lid, onder j, kan niet achterwege blijven indien de vereiste spoed zich daartegen verzet; de gemoedstoestand van de gedetineerde daaraan in de weg staat.

Er zijn dus twee verschillen tussen ordemaatregel en disciplinaire straf voor wat betreft het horen. De eerste is dat een ordemaatregel i.t.t. tot en disciplinaire straf verlengd kan worden en dat er dus ook bij de verlenging gehoord dient te worden. De tweede is dat een ordemaatregel onder omstandigheden zonder eerst te horen kan worden opgelegd terwijl er voorafgaand aan het opleggen van een disciplinaire straf altijd gehoord dient te worden.

Toepassing mechanische middelen

De directeur stelt de gedetineerde (vreemdeling) in de gelegenheid te worden gehoord, zoveel mogelijk in een voor hem begrijpelijke taal, alvorens hij beslist omtrent de bevestiging door mechanische middelen en de verlenging daarvan. (pbw art. 57 lid 1 onder g). Zo nodig geschiedt het horen van de gedetineerde (vreemdeling) met bijstand van een tolk. Van het horen van de gedetineerde (vreemdeling) wordt aantekening gehouden (pbw art. 57 lid 2). Toepassing van het eerste lid, onder g, kan achterwege blijven indien de vereiste spoed zich daartegen verzet; de gemoedstoestand van de gedetineerde (vreemdeling) daaraan in de weg staat.

De ISt verwacht dat het horen meer is dan een formele handeling. Er wordt daadwerkelijk geluisterd naar de gedetineerde(vreemdeling) en hetgeen de gedetineerde(vreemdeling) inbrengt weegt de directeur ook herleidbaar mee in diens beslissing.

Algemene norm	Specifieke norm/verwachting
1.2.1 (uitvoering)	1.2.1.1 Alvorens de directeur beslist omtrent de plaatsing in afzondering, de bevestiging van mechanische middelen en de verlenging van deze maatregelen, en het opleggen van de disciplinaire straf van opsluiting in een strafcel of andere verblijfsruimte, stelt hij de gedetineerde (vreemdeling) in de gelegenheid te worden gehoord. Indien de vereiste spoed zich daartegen verzet; de gemoedstoestand van de gedetineerde daaraan in de weg staat kan het horen bij de plaatsing in afzondering en de bevestiging van mechanische middelen achterwege blijven. Het horen <u>geschiedt dan zo spoedig mogelijk na plaatsing of bevestiging.</u> 1.2.1.2 De directeur hoort de gedetineerde (vreemdeling) zoveel mogelijk in een voor hem begrijpelijke taal. Zo nodig geschiedt het horen van de gedetineerde (vreemdeling) met bijstand van een tolk. 1.2.1.3 Het horen meer is dan een formele handeling. Er wordt daadwerkelijk geluisterd naar de gedetineerde (vreemdeling) en hetgeen de gedetineerde (vreemdeling) inbrengt weegt de directeur ook herleidbaar mee in diens beslissing.
1.2.2 (beleid)	1.2.2.1 In beleid is vastgelegd dat justitiabelen gehoord worden voordat de directeur een beslissing neemt over de plaatsing in afzondering, de bevestiging van mechanische middelen en de verlenging van deze maatregelen, en het opleggen van de disciplinaire straf van opsluiting in een strafcel of andere verblijfsruimte. Tevens is vastgelegd dat indien bij het opleggen van een maatregel een justitiabele niet voorafgaand aan de beslissing gehoord kan worden, dit zo <u>spoedig mogelijk alsnog gebeurt.</u> 1.2.2.1 In de huisregels van de inrichting is beschreven dat justitiabelen gehoord worden alvorens de directeur beslist over het opleggen van een sanctie of maatregel en dat dit horen zo nodig geschiedt met bijstand van een tolk.
1.2.3 (check)	1.2.3.1 Van het horen van de gedetineerde wordt aantekening gehouden. Hieruit blijkt ook wat de gedetineerde (vreemdeling) heeft ingebracht en of en zo ja op welke wijze dit de beslissing van de directeur beïnvloed heeft.

1.3 Mededelingenplicht

Ordemaatregel van afzondering en disciplinaire straf van plaatsing op (straf)cel

Het in dit criterium aan de orde gestelde is voor de ordemaatregel van afzondering en de disciplinaire straf van plaatsing op (straf)cel grotendeels gelijk van toepassing.

De directeur geeft van een plaatsing in een straf- of afzonderingscel onverwijld kennis aan de arts die aan de inrichting is verbonden. (art. 4 regeling sapi).

De directeur draagt zorg dat, ingeval het afzonderen in een straf- of afzonderingscel langer dan vierentwintig uren duurt, de commissie van toezicht en de aan de inrichting verbonden arts of diens vervanger terstond hiervan in kennis worden gesteld (Pbw art 24 lid 6 en art. 55 lid 2).

De directeur geeft de gedetineerde van de plaatsing in afzondering en de verlenging hiervan of de oplegging van een disciplinaire straf, onverwijld schriftelijk en zoveel mogelijk in een voor hem begrijpelijke taal een met redenen omklede, gedagtekende en ondertekende mededeling.

Art. 58, eerste lid jo art. 57, eerste lid, onder c en j.

Specifiek voor de disciplinaire straf van plaatsing op (straf)cel geldt dat indien een personeelslid constateert dat een gedetineerde (vreemdeling) betrokken is bij feiten die onverenigbaar zijn met de orde of de veiligheid in de inrichting dan wel met de ongestoorde tenuitvoerlegging van de vrijheidsbeneming en hij voornemens is daarover aan de directeur schriftelijk verslag te doen, hij dit de gedetineerde (vreemdeling) mededeelt. (Pbw. art. 50, eerste lid).

Indien de directeur besluit tot camera-observatie (zie criterium 2.3) geeft hij de gedetineerde onverwijld schriftelijk, en zoveel mogelijk in een voor hem begrijpelijke taal een met redenen omklede, gedagtekende en ondertekende mededeling van zijn beslissing om tot camera-observatie over te gaan. (art. 33 lid 1 t/m 3 regeling sapi).

Toepassing mechanische middelen

De directeur stelt de arts of diens vervanger en de commissie van toezicht van de bevestiging van mechanische middelen onverwijld in kennis (pbw art 33 lid 1). Indien een ambtenaar of medewerker tot toepassing van de mechanische middelen besloten heeft wordt naast de arts of diens vervanger en de commissie van toezicht tevens de directeur hiervan onverwijld in kennis gesteld (pbw art 33 lid 2).

Algemene norm	Specifieke norm/verwachting
1.3.1 (uitvoering)	1.3.1.1 De directeur geeft van een plaatsing in een straf- of afzonderingscel of de bevestiging van mechanische middelen onverwijld kennis aan de arts die aan de inrichting is verbonden. Bij de bevestiging van mechanische middelen geeft hij tevens onverwijld kennis aan de commissie van toezicht.
	1.3.1.2 De directeur draagt zorg dat, ingeval het afzonderen in een straf- of afzonderingscel langer dan vierentwintig uren duurt, de commissie van toezicht en de aan de inrichting verbonden arts of diens vervanger terstond hiervan in kennis worden
	1.3.1.3 De directeur geeft de gedetineerde van de plaatsing in afzondering en de verlenging hiervan of de oplegging van een disciplinaire straf, onverwijld schriftelijk en zoveel mogelijk in een voor hem begrijpelijke taal een met redenen omklede, gedagtekende en ondertekende mededeling.
	1.3.1.4 Indien een personeelslid constateert dat een gedetineerde (vreemdeling) betrokken is bij feiten die onverenigbaar zijn met de orde of de veiligheid in de inrichting dan wel met de ongestoorde tenuitvoerlegging van de vrijheidsbeneming en hij voornemens is daarover aan de directeur schriftelijk verslag te doen hij dit de gedetineerde (vreemdeling) mededeelt.
	1.3.1.5 Indien de directeur besluit tot camera-observatie geeft hij de gedetineerde onverwijld schriftelijk, en zoveel mogelijk in een voor hem begrijpelijke taal een met redenen omklede, gedagtekende en ondertekende mededeling van zijn beslissing.
1.3.2 (beleid)	1.3.2.1 In instructies is vastgelegd wanneer de directeur respectievelijk de arts of de commissie van toezicht conform de wet dient te informeren over (omstandigheden die verband houden met) de plaatsing in straf- of afzonderingscel en de bevestiging van mechanische middelen
	1.3.2.2 In instructies is vastgelegd van welke handelingen, die verband houden met een opgelegde straf of maatregel, de directeur of een personeelslid de gedetineerde (vreemdeling) conform de wet mededeling dient te doen.
1.3.3 (check)	1.3.3.1 Er zijn procedures die garanderen dat conform de wet de arts en/of de commissie van toezicht geïnformeerd worden over en de gedetineerde (vreemdeling) mededeling ontvangt van handelingen en omstandigheden die verband houden met de plaatsing in straf- of afzonderingscel en de bevestiging van mechanische middelen.

1.4 Activiteiten

Ordemaatregel van afzondering en disciplinaire straf van plaatsing op (straf)cel

Het in dit criterium aan de orde gestelde is voor de ordemaatregel van afzondering en de disciplinaire straf van plaatsing op (straf)cel gelijk van toepassing. Gedurende het verblijf in afzondering neemt de gedetineerde (vreemdeling) niet deel aan activiteiten, voor zover de directeur niet anders bepaalt en behoudens het dagelijks verblijf van minimaal een uur in de buitenlucht. (Pbw art 24 lid 2). Ook de gedetineerde (vreemdeling) aan wie de disciplinaire straf van opsluiting is opgelegd is, voor zover de directeur niet anders bepaalt en behoudens het dagelijks verblijf van minimaal een uur in de buitenlucht, uitgesloten van het deelnemen aan activiteiten (Pbw art. 55 lid 1).

De directeur draagt zorg dat de gedetineerde in staat wordt gesteld contact met de buitenwereld te onderhouden, volgens het daarover bepaalde in de huisregels (lid 1 art. 21 regeling sapi). De directeur kan het contact met de buitenwereld gedurende het verblijf in de straf- of afzonderingscel beperken of uitsluiten (Pbw art 55 lid 1 en 24 lid 2). (Punishment shall not include a total prohibition on family contact. (art. 60.4 EPR).

De directeur kan het recht van de gedetineerde om te telefoneren (10 minuten per week) met of het ontvangen van bezoek (1 uur HvB en 2 uur gevangenis per week) van persoonlijke relaties slechts beperken of uitsluiten indien het belang van de handhaving van de orde of de veiligheid in de inrichting, dan wel de gedragingen, lichamelijke of gemoedstoestand van de gedetineerde zulks noodzakelijk maken (lid 2 art. 21 regeling sapi). Het bezoek vindt gescheiden van de overige gedetineerden en onder toezicht plaats (lid 3 art. 21 regeling sapi). Het is de in artikel 37 van de wet genoemde personen en instanties toegestaan vrijelijk contact te onderhouden met de gedetineerden. (lid 4 art. 21 regeling sapi).

De gedetineerde die verblijft in een straf- of afzonderingscel heeft het recht lectuur te ontvangen overeenkomstig de huisregels van de inrichting (art. 23 regeling sapi).

Algemene norm	Specifieke norm/verwachting
1.4.1 (uitvoering)	1.4.1.1 De gedetineerde (vreemdeling) aan wie de ordemaatregel van afzondering of de disciplinaire straf van plaatsing op (straf)cel is opgelegd kan indien gewenst dagelijks minimaal een uur in de buitenlucht verblijven.
	1.4.1.2 De gedetineerde (vreemdeling) aan wie de ordemaatregel van afzondering of de disciplinaire straf van plaatsing op (straf)cel is opgelegd kan lectuur ontvangen overeenkomstig de huisregels van de inrichting.
	1.4.1.3 De gedetineerde (vreemdeling) aan wie de ordemaatregel van afzondering of de disciplinaire straf van plaatsing op (straf)cel is opgelegd kan wekelijks minimaal 10 minuten telefoneren met persoonlijke relaties tenzij het belang van de handhaving van de orde of de veiligheid in de inrichting, dan wel de gedragingen, lichamelijke of gemoedstoestand van de gedetineerde (vreemdeling) zulks niet toelaten.
	1.4.1.4 De gedetineerde (vreemdeling) aan wie de ordemaatregel van afzondering of de disciplinaire straf van plaatsing op (straf)cel is opgelegd kan wekelijks 1 uur (HvB) of 2 uur (gevangenis) bezoek van persoonlijke relaties ontvangen tenzij het belang van de handhaving van de orde of de veiligheid in de inrichting, dan wel de gedragingen, lichamelijke of gemoedstoestand van de gedetineerde (vreemdeling) zulks niet toelaten.
1.4.2 (beleid)	1.4.2.1 In de huisregels is beschreven het recht van de gedetineerde (vreemdeling) aan wie de ordemaatregel van afzondering of de disciplinaire straf van plaatsing op (straf)cel is opgelegd op luchten, het ontvangen van lectuur, telefoneren en bezoek en de omstandigheden waaronder het recht op telefoneren en bezoek beperkt of uitgesloten kunnen worden.
	1.4.2.2 De inrichting heeft in instructies vastgelegd dat een gedetineerde (vreemdeling) aan wie de ordemaatregel van afzondering of de disciplinaire straf van plaatsing op (straf)cel is opgelegd het recht op: luchten; het ontvangen van lectuur; telefoneren en bezoek behoudt en onder welke omstandigheden het recht op telefoneren en bezoek beperkt of uitgesloten kan worden.
1.4.3 (check)	1.4.3.1 In de dagelijkse rapportage over justitiabelen die in afzondering zijn geplaatst of aan wie de ordemaatregel van afzondering of de disciplinaire straf van plaatsing op (straf)cel is opgelegd wordt het luchtmoment vastgelegd. Op de dagen dat telefoneren, bezoek en het verstrekken van lectuur plaatsvindt, wordt dit eveneens in de dagrapportage genoteerd. Een leidinggevende controleert aan de hand van de rapportages of aan de bedoelde rechten uitvoering is gegeven.

1.5 Accomodatie

Ordemaatregel van afzondering

De afzondering wordt ten uitvoer gelegd in een afzonderingscel of in een andere verblijfsruimte. (Pbw art 24 lid 2)

De afzondering vindt plaats in een afzonderingscel indien deze:

- a. in het belang van de handhaving van de orde of de veiligheid in de inrichting dan wel een ongestoorde tenuitvoerlegging van de vrijheidsbeneming,
- b. in verband met de ernst van de gedragingen van de gedetineerde (vreemdeling), of
- c. in verband met de lichamelijke- of geestelijke toestand van de gedetineerde (vreemdeling), niet ten uitvoer kan worden gelegd in de verblijfsruimte, bedoeld in artikel 16, tweede lid, van de wet. (art. 3 regeling sapi)

Disciplinaire straf van plaatsing op (straf)cel

De directeur kan op grond van art. 51 lid 1 Pbw een gedetineerde (vreemdeling) laten opsluiting in een strafcel dan wel een andere verblijfsruimte.

Eisen aan de straf- of afzonderingscel

De eisen aan een straf- en afzonderingscel zijn vrijwel gelijk:

- In een wand of het plafond van de straf- of afzonderingscel bevindt zich een beveiligd raam. Het raam heeft een oppervlak van ten minste 0,7 vierkante meter (art. 12 regeling sapi);
- de straf- of afzonderingscel is voorzien van een ventilatiemogelijkheid waardoor op natuurlijke dan wel mechanische wijze voldoende verse lucht wordt aangevoerd (art. 13 regeling sapi);
- de afgesloten straf- of afzonderingscel is vanaf de gangzijde in zijn geheel te overzien. De inwendige celhoeken zijn zodanig afgeschuind dat de gedetineerde zich niet aan het zicht kan onttrekken (art. 14 regeling sapi);
- in de straf- of afzonderingscel is een verwarming aangebracht die alleen van buiten die cel kan worden bediend (art. 15 regeling sapi);
- de straf- of afzonderingscel is voorzien van een toilet. De gedetineerde kan het toilet zelfstandig dan wel op verzoek onverwijld laten doorspoelen (art. 16 regeling sapi);
- de directeur draagt zorg dat de straf- of afzonderingscel voldoende is verlicht. De cel is daartoe voorzien van een van buiten die cel bedienbare dag- en nachtverlichting met voldoende lichtsterkte. De directeur kan bepalen dat `s nachts de nachtverlichting blijft branden. (art. 17 regeling sapi);
- Een straf- of afzonderingscel kan zijn uitgerust met een observatie-camera. De camera is zodanig aangebracht dat observatie van de gehele cel mogelijk is. (art. 20 regeling sapi);

Het enige onderscheid dat tussen een afzonderingscel en een strafcel gemaakt wordt betreft de volgende:

In een afzonderingscel bevinden zich zitelementen of bevindt zich een matras met voldoende dekens. (art. 19 regeling sapi). In een strafcel bevinden zich gedurende de dag zitelementen en gedurende de nacht een matras, een kussen en voldoende dekens. In bijzondere gevallen kan de directeur bepalen dat de gedetineerde gedurende de dag de beschikking krijgt over een matras, een kussen en een of meer dekens. (art. 18 regeling sapi).

Met betrekking tot de luchtvoorziening heeft de ISt de afgelopen jaren bij verschillende doorlichtingen vastgesteld dat in een aantal pi's de luchtvoorziening bij de afzonderingsafdeling bestaat uit een raamloze cel met traliewerk, *zonder* verticaal zicht naar buiten. De ISt verwacht dat zo'n luchtvoorziening ook de mogelijkheid heeft om zicht in de open lucht te hebben.²

De ISt verwacht tevens dat de ruimtes die gebruikt worden om een gedetineerde (vreemdeling) af te zonderen, zijn uiterlijk en lichamelijke hygiëne te verzorgen en te luchten schoon zijn.

Toepassing mechanische middelen

Als mechanisch middel in de zin van artikel 33, eerste lid, van de wet worden slechts toegepast, de middelen die zijn opgenomen in de bijlage bij deze regeling (art 2, lid 1 regeling MM).

Bijlage toegestane mechanische middelen

1. Valhelm of schuimhelm
2. Gecapitonneerde handschoenen
3. Mondafscherming
4. Polsbanden aan riem om middel
5. Enkelbanden met tussenstuk
6. Handboeien van een door de Minister van Justitie goedgekeurd merk en type
7. Veiligheidsbed

Indien de toestand van de gedetineerde dit vereist, kunnen meerdere mechanische middelen tegelijkertijd worden toegepast. (art 2, lid 2 regeling MM).

Een mechanisch middel voldoet aan de volgende eisen:

- a. het middel kan snel en gemakkelijk worden bevestigd;
- b. het middel heeft geen scherpe, ruwe of puntige onderdelen;
- c. correcte toepassing van het middel leidt niet tot lichamelijke beschadiging of tot ongemak dat langer duurt dan noodzakelijkerwijs samenhangt met de toepassing van het middel;
- d. het middel kan eenvoudig gereinigd worden. (art. 4 regeling MM).

² In haar Jaarbericht 2007 (blz.23) heeft de ISt aangegeven een verblijf in een overdekte cel met een raam zonder vensterruit niet te kunnen aanmerken als verblijf in de open lucht.

De ISt verwacht dat personeel dat belast is met het aanbrengen van mechanische middelen hiertoe specifiek bevoegd en opgeleid is.

Algemene norm	Specifieke norm/verwachting
1.5.1 (uitvoering)	1.5.1.1 De disciplinaire strafplaatsing vindt plaats in een strafcel of een andere verblijfsruimte. De afzondering vindt plaats in een afzonderingscel of een andere verblijfsruimte. De afzondering vindt altijd plaats in een afzonderingscel indien deze op grond van de in de regelgeving genoemde criteria niet ten uitvoer kan worden gelegd in de verblijfsruimte. 1.5.1.2 De straf- en afzonderingscel voldoen aan de daaraan in de regelgeving genoemde criteria. De straf- en afzonderingscel, de badgelegenheid en de luchtvoorziening zijn schoon. 1.5.1.3 Een luchtvoorziening voor justitiabelen die in een straf- of afzonderingscel geplaatst zijn biedt ook de mogelijkheid om zicht in de open lucht te hebben. 1.5.1.4 Als mechanische middelen worden slechts toegepast de in de regelgeving genoemde middelen. Dit zijn: valhelm of schuimhelm; gecapitonneerde handschoenen; mondafscherming; polsbanden aan riem om middel; enkelbanden met tussenstuk; handboeien; veiligheidsbed. 1.5.1.5 Een mechanisch middel kan snel en gemakkelijk worden bevestigd, heeft geen scherpe, ruwe of puntige onderdelen, leidt bij een correcte toepassing niet tot lichamelijke beschadiging of tot ongemak dat langer duurt dan noodzakelijkerwijs samenhangt met de toepassing van het middel, kan eenvoudig gereinigd worden. 1.5.1.6 Uitsluitend personeel dat hiertoe specifiek is aangewezen en opgeleid wordt belast met het aanbrengen van mechanische middelen.
1.5.2 (beleid)	1.5.2.1 De inrichting heeft beleid geformuleerd waaruit blijkt hoe het te allen tijde voorziet in voldoende en geschikte straf- en afzonderingscellen, zo nodig in een andere inrichting. Hierbij is specifiek aandacht voor het niet in een andere verblijfsruimte plaatsen van justitiabelen die uitsluitend in een afzonderingscel geplaatst mogen worden. 1.5.2.2 Het door de inrichting geformuleerde beleid voor de inzet van mechanische middelen is in overeenstemming met wet- en regelgeving. 1.5.2.3 Er is vastgelegd welke personeel bevoegd is tot het aanbrengen van mechanische middelen.
1.5.3 (check)	1.5.3.1 Voorafgaand aan elke plaatsing in een straf- of afzonderingscel controleert personeel of de cel voldoet aan de in de regelgeving genoemde criteria en schoon is. Voorafgaande aan plaatsing worden afwijkingen hersteld. 1.5.3.2 De staat van mechanische middelen wordt periodiek gecontroleerd. Indien deze niet langer voldoen aan de in de regelgeving genoemde voorwaarden vervangt de inrichting de middelen.

2. Omgang en veiligheid

2.1 Contact

Ordemaatregel van afzondering en disciplinaire straf van plaatsing op (straf)cel

Het in dit criterium aan de orde gestelde is voor de ordemaatregel van afzondering en de disciplinaire straf van plaatsing op (straf)cel gelijk van toepassing.

De directeur draagt zorg dat gedurende de tenuitvoerlegging van een disciplinaire straf in een strafcel of de tenuitvoerlegging van afzondering in een afzonderingscel het nodige contact tussen ambtenaren en medewerkers van de inrichting en de gedetineerde wordt gewaarborgd en naar aard en frequentie op de situatie van de gedetineerde wordt afgestemd (art. 8 regeling sapi).

Indien de gedetineerde (vreemdeling) herhaaldelijk zonder noodzaak gebruik maakt van in de straf- of afzonderingscel aanwezige communicatiemiddelen kan de directeur beslissen dat deze buiten werking worden gesteld. In dat geval treft hij de maatregelen die noodzakelijk zijn voor voldoende communicatie van de gedetineerde (vreemdeling) met ambtenaren of medewerkers (art. 6 regeling sapi).

De ISt verwacht dat er bij een oproep van een in een straf- of afzonderingscel geplaatste gedetineerde (vreemdeling) direct contact met personeel is en indien daartoe aanleiding bestaat er binnen 10 minuten visueel contact is. Indien sprake is van een noodoproep is personeel binnen 3 minuten ter plaatse.

Algemene norm	Specifieke norm/verwachting
2.1.1 (uitvoering)	2.1.1.1 Er is geregeld contact tussen personeel en de in de straf- of afzonderingscel geplaatste gedetineerde (vreemdeling). Dit contact is naar aard en frequentie afgestemd op de situatie van de gedetineerde (vreemdeling).
	2.1.1.2 De gedetineerde (vreemdeling) kan vanuit de straf- of afzonderingscel via een intercom 24 uur per dag in contact komen met personeel en desgewenst een noodoproep doen. Bij een oproep is er direct contact tussen personeel en de gedetineerde (vreemdeling) en indien daartoe aanleiding bestaat is er binnen 10 minuten visueel contact. Bij een noodoproep is personeel binnen 3 minuten ter plaatse.
	2.1.1.3 Indien de directeur de in de straf- of afzonderingscel aanwezige communicatiemiddelen buiten gebruik stelt omdat de gedetineerde (vreemdeling) daar herhaaldelijk zonder noodzaak gebruik van heeft gemaakt, treft hij de maatregelen die noodzakelijk zijn voor voldoende communicatie van de gedetineerde (vreemdeling) met ambtenaren of medewerkers
2.1.2 (beleid)	2.1.2.1 In beleid is vastgelegd hoe de inrichting zorg draagt voor het nodige contact tussen personeel en de in een straf- of afzonderingscel geplaatste gedetineerde (vreemdeling) en hoe dit naar aard en frequentie op de situatie van de gedetineerde (vreemdeling) wordt afgestemd.
	2.1.2.2 In instructies voor personeel is vastgelegd hoe omgegaan dient te worden met (nood)oproepen van in een straf- of afzonderingscel geplaatste gedetineerde (vreemdeling).
2.1.3 (check)	2.1.3.1 Leidinggevenden zien er op toe dat er het nodige contact tussen personeel en de in een straf- of afzonderingscel geplaatste gedetineerde (vreemdeling) is en dat dit naar aard en frequentie op de situatie van de gedetineerde (vreemdeling) is afgestemd.

2.2 Zorg en verzorging

Ordemaatregel van afzondering en disciplinaire straf van plaatsing op (straf)cel

Het in dit criterium aan de orde gestelde is voor de ordemaatregel van afzondering en de disciplinaire straf van plaatsing op (straf)cel gelijk van toepassing.

De gedetineerde (vreemdeling) wordt 's ochtends en 's avonds in de gelegenheid gesteld zijn uiterlijk en lichamelijke hygiëne te verzorgen. (art. 29 regeling sapi).

De arts of diens vervanger, dan wel in diens opdracht de verpleegkundige, bezoekt de gedetineerde zo spoedig mogelijk in de straf- of afzonderingscel en nadat hij een melding krijgt dat de afzondering langer dan vierentwintig uren duurt de gedetineerde in een afzonderingscel regelmatig. (art. 4 regeling sapi jo Pbw art. 24 lid 6). Ook indien de gedetineerde (vreemdeling) langer dan 24 uur in een strafcel verblijft dient de arts of diens plaatsvervanger hiervan een melding te ontvangen (Pbw art. 55 lid 2). In wet- en regelgeving is echter niet geregeld dat de arts of diens plaatsvervanger vervolgens regelmatig de gedetineerde (vreemdeling) dient te bezoeken. Uit de memorie van toelichting bij art.4 sapi blijkt niet of dit een bewuste keuze van de wetgever is.

De directeur draagt zorg dat hij ten minste dagelijks op de hoogte wordt gesteld van de toestand van de in de straf- of afzonderingscel geplaatste gedetineerde (vreemdeling) (art. 5 regeling sapi). Uit de memorie van toelichting bij art. 5 sapi blijkt dat dagelijks ook in het weekend betekent. De directeur draagt zorg dat de wijze van verslaglegging over het verblijf van een gedetineerde in een straf- of afzonderingscel naar aard en frequentie op de situatie van de gedetineerde wordt afgestemd. (art. 10 regeling sapi).

De ISt verwacht dat de in een straf- of afzonderingscel geplaatste gedetineerde (vreemdeling) drie keer per dag een maaltijd ontvangt waaronder een warme maaltijd. De maaltijden worden redelijk verspreid over de dag aangeboden. Daarnaast ontvangt de gedetineerde (vreemdeling) naar behoefte drinken. De inrichting heeft vastgelegd hoe het omgaat met dorst- en hongerstakers en handelt overeenkomstig.

De ISt verwacht tevens dat bij zowel afzondering elders als bij plaatsing in een strafcel elders de zendende inrichting de ontvangende inrichting van te voren deugdelijk informeert over relevante bijzonderheden over de gedetineerde (vreemdeling). En dat bij terugplaatsing of doorplaatsing naar een andere inrichting de inrichting van bestemming geïnformeerd wordt over bijzonderheden tijdens de afzondering elders. Omdat de directeur van de inrichting die de gedetineerde (vreemdeling) elders plaatst verantwoordelijk blijft voor deze gedetineerde (vreemdeling), is er dagelijks contact tussen de zendende inrichting en de ontvangende inrichting over de toestand van en eventuele bijzonderheden over deze gedetineerde (vreemdeling).

Toepassing mechanische middelen

De gedetineerde (vreemdeling) ontvangt regelmatig eten en drinken.

De gedetineerde (vreemdeling) wordt zo mogelijk in de gelegenheid gesteld zelf eten en drinken tot zich te nemen. Indien hij daartoe niet in staat moet

worden geacht, is de ambtenaar of medewerker die is belast met de verzorging van de gedetineerde hem hierbij behulpzaam.

De gedetineerde wordt in de gelegenheid gesteld zich tenminste een maal per dag, en zoveel vaker als nodig is, te wassen en van schone kleding te voorzien. Indien de gedetineerde door de bevestiging van mechanische middelen niet in staat is om zichzelf te wassen en van schone kleding te voorzien, is de ambtenaar of medewerker die is belast met de verzorging van de gedetineerde hem hierbij behulpzaam.

Indien de gedetineerde door de bevestiging van mechanische middelen niet in staat is om op het toilet te urineren of zichzelf te ontlasten, wordt hij voorzien van een urinaal of ondersteek. De ambtenaar of medewerker die belast is met de verzorging van de gedetineerde is hem zonodig behulpzaam bij het gebruik van de urinaal of ondersteek. (art. 7 lid 1 t/m 4 regeling MM)

Minimaal een maal per dag stelt de aan de inrichting verbonden arts of diens plaatsvervanger zich op de hoogte van de toestand van de gedetineerde (vreemdeling) (art. 6 lid 2 regeling MM).

Algemene norm	Specifieke norm/verwachting
2.2.1 (uitvoering)	2.2.1.1 De in een straf- of afzonderingscel geplaatste gedetineerde (vreemdeling) wordt 's ochtends en 's avonds in de gelegenheid gesteld zijn uiterlijk en lichamelijke hygiëne te verzorgen. De gedetineerde (vreemdeling) waarbij mechanische middelen zijn aangebracht wordt in de gelegenheid gesteld zich tenminste een maal per dag, en zoveel vaker als nodig is, te wassen en van schone kleding te voorzien. Personeel belast met de verzorging van de gedetineerde (vreemdeling) is hem hierbij zonnodig behulpzaam 2.2.1.2 De in een straf- of afzonderingscel geplaatste gedetineerde (vreemdeling) ontvangt regelmatig eten en drinken. Drie keer per dag wordt er een maaltijd verstrekt, waaronder een warme maaltijd. De maaltijden worden redelijk verspreid over de dag aangeboden. 2.2.1.3 Dorst- en hongerstakers wordt gepaste zorg geboden. 2.2.1.4 Personeel belast met de verzorging van justitiabelen waarbij mechanische middelen zijn aangebracht is justitiabelen die zelf niet in staat moeten worden geacht om voeding of drinken tot zich te nemen daarbij behulpzaam. 2.2.1.5 Indien de gedetineerde door de bevestiging van mechanische middelen niet in staat is om op het toilet te urineren of zichzelf te ontlasten, wordt hij voorzien van een urinaal of ondersteek. Personeel is hem zonnodig behulpzaam bij het gebruik van de urinestaal of ondersteek. 2.2.1.6 De arts of diens vervanger, dan wel in diens opdracht de verpleegkundige, bezoekt de gedetineerde zo spoedig mogelijk in de straf- of afzonderingscel en nadat hij een melding krijgt dat de afzondering langer dan vierentwintig uren duurt de gedetineerde in een afzonderingscel regelmatig. Minimaal een maal per dag stelt de aan de inrichting verbonden arts of diens plaatsvervanger zich op de hoogte van de toestand van de gedetineerde (vreemdeling) waarbij mechanische middelen zijn aangebracht. 2.2.1.7 De directeur draagt zorg dat hij ten minste dagelijks op de hoogte wordt gesteld van de toestand van de in de straf- of afzonderingscel geplaatste gedetineerde. 2.2.1.8 Bij plaatsing in een straf/ of afzonderingscel elders informeert de zonnende inrichting de ontvangende inrichting van te voren deugdelijk over relevante bijzonderheden over de gedetineerde (vreemdeling). Tijdens de afzondering of strafplaatsing elders is er dagelijks contact tussen de zonnende inrichting en de ontvangende inrichting over de toestand van en eventuele bijzonderheden over deze gedetineerde (vreemdeling). Bij terugplaatsing of doorplaatsing naar een andere inrichting wordt de inrichting van bestemming geïnformeerd over bijzonderheden tijdens de afzondering elders.
2.2.2 (beleid)	2.2.2.1 De inrichting heeft voorzien in instructies voor de verzorging van in een straf- of afzonderingscel geplaatste justitiabelen en justitiabelen waarbij mechanische middelen zijn aangebracht. In deze instructies is specifieke aandacht voor het verzorgen van het uiterlijk en de lichamelijke hygiëne, voor het verstekken van drinken en voeding en bij gefixeerde justitiabelen tevens de begeleiding bij het urineren en ontlasten.

	2.2.2.2 De inrichting heeft vastgelegd hoe het omgaat met dorst- en hongerstakers.
	2.2.2.3 De medische dienst heeft in instructies vastgelegd de aard en frequentie van bezoeken aan justitiabelen in een straf- en afzonderingscel en/of justitiabelen waarbij mechanische middelen zijn aangebracht.
	2.2.2.4 De inrichting heeft in beleid vastgelegd hoe het haar verantwoordelijkheid neemt voor de vanuit haar inrichting elders afgezonderde justitiabelen.
2.2.3 (check)	2.2.3.1 In de dagelijkse rapportage over justitiabelen die in afzondering zijn geplaatst of aan wie de ordemaatregel van afzondering of de disciplinaire straf van plaatsing op (straf)cel is opgelegd wordt vastgelegd op welke momenten de gedetineerde (vreemdeling) de gelegenheid is geboden voor het verzorgen van het uiterlijk en de lichamelijke hygiëne en op welke momenten er drinken en voeding is verstrekt. De wijze van verslaglegging over het verblijf van een gedetineerde in een straf- of afzonderingscel is naar aard en frequentie op de situatie van de gedetineerde afgestemd. Bij gefixeerde justitiabelen legt personeel vast tijdens welke verzorging het de gedetineerde (vreemdeling) behulpzaam is geweest.
	2.2.3.2 De medische dienst houdt een registratie bij van bezoeken aan justitiabelen in een straf- of afzonderingscel en de geboden zorg.
	2.2.3.3 Bijzonderheden over justitiabelen die onder verantwoordelijkheid van de inrichting elders afgezonderd of in een strafcel geplaatst zijn registreert de inrichting in het dossier van de gedetineerde (vreemdeling).

2.3 Toezicht

Ordemaatregel van afzondering en disciplinaire straf van plaatsing op (straf)cel

Het in dit criterium aan de orde gestelde is voor de ordemaatregel van afzondering en de disciplinaire straf van plaatsing op (straf)cel gelijk van toepassing.

De directeur kan, indien dit ter bescherming van de geestelijke of lichamelijke toestand van de gedetineerde noodzakelijk is, bepalen dat de gedetineerde die in een straf- of afzonderingscel verblijft, dag en nacht door middel van een camera wordt geobserveerd (Pbw art. 24a lid 1 en art. 51a lid 1). Alvorens hij hiertoe beslist, wint hij het advies in van een gedragsdeskundige onderscheidenlijk de inrichtingsarts, tenzij dit advies niet kan worden afgewacht. In dat geval wint de directeur het advies zo spoedig mogelijk na zijn beslissing in. (Pbw art 24a lid 2 en art. 51a lid 2 en tevens art. 33 lid 1 en 2 regeling sapi).

Indien de gedetineerde (vreemdeling) zelfdestructief gedrag vertoont dan wel indien het vermoeden hiervan bestaat, stelt de met het toezicht belaste functionaris zich ten minste eenmaal per uur op de hoogte van de toestand van de gedetineerde (vreemdeling) (art. 9 regeling sapi).

Toepassing mechanische middelen

De daartoe aangewezen ambtenaar of medewerker stelt zich tenminste eenmaal per uur op de hoogte van de toestand van de gedetineerde (vreemdeling) en maakt daarvan verslag op. (art. 6 lid 1 regeling MM).

De ISt verwacht dat de commissie van toezicht nauw betrokken is bij het wel en wee van afgezonderde justitiabelen. De commissie van toezicht / maandcommissaris heeft bijzondere aandacht voor die justitiabelen waarover ze op grond van een wettelijke verplichting geïnformeerd wordt. Het betreft justitiabelen die langer dan 24 uur in een straf- of afzonderingscel dienen te verblijven en justitiabelen waarbij mechanische middelen zijn toegepast.

Algemene norm	Specifieke norm/verwachting
2.3.1 (uitvoering)	2.3.1.1 Uitsluitend de directeur kan een gedetineerde (vreemdeling) die in een straf- of afzonderingscel is geplaatst onder cameratoezicht plaatsen. Alvorens hij hiertoe beslist, wint hij het advies in van een gedragsdeskundige of de inrichtingsarts, tenzij dit advies niet kan worden afgewacht. In dat geval wint de directeur het advies zo spoedig mogelijk na zijn beslissing in.
	2.3.1.2 Het cameratoezicht is zowel overdag als 's nachts continue en vindt ongestoord plaats.
	2.3.1.3 Indien de in een straf- of afzonderingscel geplaatste gedetineerde (vreemdeling) zelfdestructief gedrag vertoont dan wel indien het vermoeden hiervan bestaat, stelt de met het toezicht belaste functionaris zich ten minste eenmaal per uur op de hoogte van de toestand van de gedetineerde (vreemdeling)
	2.3.1.4 Indien bij een gedetineerde (vreemdeling) mechanische middelen zijn aangebracht stelt de daartoe aangewezen ambtenaar of medewerker zich tenminste eenmaal per uur op de hoogte van de toestand van de gedetineerde (vreemdeling).
	2.3.1.5 De commissie van toezicht is nauw betrokken bij het wel en wee van afgezonderde justitiabelen. De commissie van toezicht / maandcommissaris heeft bijzondere aandacht voor die justitiabelen waarover ze op grond van een wettelijke verplichting geïnformeerd wordt.
2.3.2 (beleid)	2.3.2.1 In procedures en instructies is vastgelegd hoe en wanneer cameratoezicht wordt ingezet. Daarnaast zijn er specifieke instructies voor personeel belast met het toezicht op justitiabelen die zelfdestructief gedrag vertonen en justitiabelen waarbij mechanische middelen zijn aangebracht.
2.3.3 (check)	2.3.3.1 Het besluit van de directeur om een in straf- of afzonderingscel geplaatste gedetineerde (vreemdeling) onder cameratoezicht te plaatsen wordt vastgelegd en daarbij wordt melding gemaakt van het advies van de gedragsdeskundige of de inrichtingsarts.
	2.3.3.2 Van het elk uur bezoeken van justitiabelen die in een straf- of afzonderingscel zijn geplaatst en zelfdestructief gedrag vertonen en van justitiabelen waarbij mechanische middelen zijn aangebracht wordt verslag opgemaakt. Leidinggevend en controleren of dit ook daadwerkelijk gebeurt.

3. Gerechtvaardigde en uniforme toepassing

3.1 Proportionaliteit, subsidiariteit en doelmatigheid

Voor zowel de ordemaatregel van afzondering als de disciplinaire straf van plaatsing op een (straf)cel als de toepassing van mechanische middelen geldt dat dit ultimum remedia zijn. In dit criterium staat de vraag centraal of bij de inzet van deze sancties en maatregelen de beginselen van proportionaliteit, subsidiariteit en doelmatigheid voldoende in acht worden genomen.

Ordemaatregel van afzondering

De ordemaatregel van afzondering kent verschillende modaliteiten. De maatregel kan in de eigen cel ten uitvoer worden gelegd, maar ook in een afzonderingscel of eventueel in een andere inrichting of afdeling. Dit laatste kan slechts indien de tenuitvoerlegging van de afzondering in de inrichting of afdeling waarin zij is opgelegd op ernstige bezwaren stuit (pbw art. 25 lid 1 en 2).

Afzondering geschiedt in beginsel in de eigen verblijfsruimte. Indien dit in het belang van de handhaving van de orde of de veiligheid in de inrichting dan wel een ongestoorde tenuitvoerlegging van de vrijheidsbeneming, in verband met de ernst van de gedragingen van de gedetineerde (vreemdeling), of in verband met de lichamelijke- of geestelijke toestand van de gedetineerde (vreemdeling), niet kan vinden de afzondering plaats in een afzonderingscel (art. 3 regeling sapi).

In 2.2 kwam aan de orde dat de directeur er zorg voor draagt dat hij ten minste dagelijks op de hoogte wordt gesteld van de toestand van de in de straf- of afzonderingscel geplaatste gedetineerde (vreemdeling) (art. 5 regeling sapi). Uit de memorie van toelichting bij art. 5 sapi blijkt dat hiermee een dagelijkse controle op de noodzaak van de afzonderingsmaatregel en de voortdurende daarvan wordt gegarandeerd.

Disciplinaire straf van plaatsing op (straf)cel

Ook het afzonderen in het kader van een disciplinaire straf kent verschillende modaliteiten. De straf kan in de eigen cel of een andere verblijfsruimte ten uitvoer worden gelegd, maar ook in een strafcel of eventueel in een andere inrichting of afdeling. Dit laatste kan slechts indien de tenuitvoerlegging van de afzondering in de inrichting of afdeling waarin zij is opgelegd op ernstige bezwaren stuit (pbw art. 52 lid 1).

Uit artikel 56.1 EPR blijkt dat disciplinaire straffen een ultimum remedium zijn. Waar mogelijk dienen conflicten tussen en met justitiabelen opgelost te worden door bemiddeling.

Sancties dienen proportioneel te zijn (art. 60.2 EPR). Eenzame opsluiting kan slechts in uitzonderlijke situaties als straf worden toegepast en dan uitsluitend voor een bepaalde periode die zo kort mogelijk is (EPR 60.5).

De directeur kan op grond van art. 51 lid 1 pbw naast de opsluiting in een strafcel dan wel een andere verblijfsruimte de volgende disciplinaire straffen opleggen:

- ontzegging van bezoek voor ten hoogste vier weken, indien het feit plaatsvond in verband met bezoek van die persoon of personen;

- uitsluiting van deelname aan een of meer bepaalde activiteiten voor ten hoogste twee weken;
- weigering, intrekking of beperking van het eerstvolgende verlof;
- geldboete tot een bedrag van ten hoogste tweemaal het in de inrichting of afdeling geldende weekloon.

Verwacht mag worden dat de directeur van geval tot geval indachtig de beginselen van proportionaliteit, subsidiariteit en doelmatigheid afweegt welke disciplinaire straf het meest geëigend is. En dat hij hierbij tevens gebruik maakt van de overige mogelijkheden die de wet hem biedt. Zo kan hij op grond van art. 51, zesde lid Pbw bepalen dat een straf niet of slechts ten dele ten uitvoer wordt gelegd. Ook kan hij op grond van art. 53, eerste lid Pbw een straf geheel of ten dele voorwaardelijk opleggen waarbij een kortere of langere (met een maximum van drie maanden) proeftijd gehanteerd kan worden. Voorts heeft de directeur de mogelijkheid om een onvoorwaardelijke straf geheel of ten dele om te zetten in een voorwaardelijke straf (art 53 lid 4 Pbw). Tenslotte kan de directeur een gedetineerde (vreemdeling) aan wie de disciplinaire straf van opsluiting in een strafcel is opgelegd toestaan deel te nemen aan activiteiten. (art. 22 regeling sapi). Deze laatste mogelijkheid heeft de directeur overigens ook bij de ordemaatregel van afzondering in een afzonderingscel.

Toepassing mechanische middelen

De toepassing van mechanische middelen beperkt de gedetineerde (vreemdeling) niet verder in zijn vrijheid dan voor de afwending van het van de gedetineerde (vreemdeling) uitgaande ernstig gevaar voor diens gezondheid of veiligheid of die van anderen noodzakelijk is. (art. 3 lid 1 regeling MM).

Bij de keuze voor de toepassing van bepaalde mechanische middelen wordt zoveel mogelijk voorkomen dat de gedetineerde (vreemdeling) wordt belemmerd in de zelfstandige uitoefening van de lichaamsfuncties eten, drinken, urineren en ontlasten (art. 3 lid 2 regeling MM).

Indien het verslag van de ambtenaar of medewerker (zie 2.3 toezicht) of de bevindingen van de arts daartoe aanleiding geven, doch in elk geval twee maal per etmaal, overweegt de directeur na overleg met de aan de inrichting verbonden arts of diens vervanger, of de toestand van de gedetineerde (vreemdeling) zodanig is gewijzigd dat kan worden volstaan met de bevestiging van mechanische middelen die de gedetineerde (vreemdeling) minder vergaand in zijn vrijheid beperken, dan wel dat de bevestiging van mechanische middelen kan worden beëindigd. (art. 6 lid 1, 2 en 3 regeling MM).

Handboeien, dwangbuizen en andere middelen ter fixatie worden uitsluitend toegepast:

- als andere beheersmaatregelen tekortschieten;
 - teneinde automutilatie te voorkomen;
 - teneinde letsel bij anderen of schade aan eigendom te voorkomen;
- (art. 68.2 EPR).

Mechanische middelen zullen niet langer toegepast worden dan absoluut noodzakelijk is. (art. 68. 3 EPR).

Aanvullende verwachtingen ISt

De ISt verwacht dat bij het opleggen van de ordemaatregel van afzondering, bij de disciplinaire straf van opsluiting in een (straf)cel en de toepassing van mechanische middelen er een afgewogen beslissing plaatsvindt m.b.t. de aard en duur van de sanctie of maatregel waarbij rekening wordt gehouden met het volgende:

- De ordemaatregel of sanctie staat in verhouding tot de aanleiding (proportionaliteit);
- Met de inzet van een minder ingrijpend middel kan niet eenzelfde resultaat bereikt worden (subsidiariteit);
- De inzet van het middel draagt bij aan de verwezenlijking van het beoogde doel (doelmatigheid).

De ISt verwacht ook dat de inrichting beleid heeft ontwikkeld dat gericht is op het zoveel mogelijk voorkomen van het gebruiken van de ordemaatregel van afzondering, de disciplinaire straf van plaatsing op een (straf)cel en de toepassing van mechanische middelen en verwacht ook dat in de praktijk overeenkomstig dit beleid wordt gehandeld. Er is in ieder geval aandacht voor vroegsignalering en het treffen van preventieve maatregelen.

Algemene norm	Specifieke norm/verwachting
3.1.1 (uitvoering)	3.1.1.1 De ordemaatregel van afzondering vindt slechts in een afzonderingscel plaats indien deze op een van de in de regelgeving genoemde gronden niet in een andere verblijfsruimte ten uitvoer kan worden gelegd.
	3.1.1.2 De ordemaatregel van afzondering of de disciplinaire straf van plaatsing op een strafcel wordt slechts in een andere inrichting of afdeling ten uitvoer gelegd indien de tenuitvoerlegging in de inrichting of afdeling waarin zij is opgelegd op ernstige bezwaren stuit.
	3.1.1.3 Waar mogelijk maakt de directeur gebruik van de wet om een straf: niet of slechts ten dele ten uitvoer te leggen; geheel of ten dele voorwaardelijk op te leggen; van onvoorwaardelijk geheel of ten dele om te zetten in voorwaardelijk.
	3.1.1.4 Waar mogelijk maakt de directeur gebruik van zijn bevoegdheid om een gedetineerde (vreemdeling) die in een straf- of afzonderingscel is geplaatst toe te staan deel te nemen aan activiteiten.
	3.1.1.5 Er is een dagelijkse controle op de noodzaak van de afzonderingsmaatregel en de voortdrijving daarvan. Indien die noodzaak niet langer aanwezig is wordt de afzondering terstond beëindigd.
	3.1.1.6 De toepassing van mechanische middelen beperkt de gedetineerde (vreemdeling) niet verder in zijn vrijheid dan voor de afwijking van het van de gedetineerde (vreemdeling) uitgaande ernstig gevaar voor diens gezondheid of veiligheid of die van anderen noodzakelijk is.
	3.1.1.7 Bij de keuze voor de toepassing van bepaalde mechanische middelen wordt zoveel mogelijk voorkomen dat de gedetineerde (vreemdeling) wordt belemmerd in de zelfstandige uitoefening van de lichaamsfuncties eten, drinken, urineren en ontlasten
	3.1.1.8 Indien het verslag van de ambtenaar of medewerker of de bevindingen van de arts daartoe aanleiding geven, doch in elk geval twee maal per etmaal, overweegt de directeur na overleg met de aan de inrichting verbonden arts of diens vervanger, of de toestand van de gedetineerde (vreemdeling) zodanig is gewijzigd dat kan worden volstaan met de bevestiging van mechanische middelen die de gedetineerde (vreemdeling) minder vergaand in zijn vrijheid beperken, dan wel dat de bevestiging van mechanische middelen kan worden beëindigd.
	3.1.1.9 Mechanische middelen worden niet langer toegepast dan absoluut noodzakelijk is.
	3.1.1.10 Bij het opleggen van de ordemaatregel van afzondering, de disciplinaire straf van opsluiting in een (straf)cel en de toepassing van mechanische middelen vindt er een afgewogen beslissing m.b.t. de aard en duur plaats waarbij als uitgangspunt geldt dat de ordemaatregel of sanctie in verhouding staat tot de aanleiding, dat met de inzet van een minder ingrijpend middel niet eenzelfde resultaat bereikt wordt, en de inzet van het middel bijdraagt aan de verwezenlijking van het beoogde doel. Het gebruik van de ordemaatregel van afzondering en de disciplinaire straf van opsluiting zijn beperkt tot het strikt noodzakelijke, zeker wanneer het de plaatsing in een afzonderingscel of strafcel betreft.
	3.1.1.11 De inrichting heeft aandacht voor vroegsignalering, treft preventieve maatregelen en bemiddelt waar mogelijk teneinde het opleggen van de ordemaatregel van afzondering, de

	disciplinaire straf van opsluiting in een (straf)cel en de toepassing van mechanische middelen zoveel mogelijk te beperken.
3.1.2 (beleid)	3.1.2.1 De inrichting heeft schriftelijk vastgelegd hoe bij het opleggen van de ordemaatregel van afzondering, bij de disciplinaire straf van opsluiting in een (straf)cel en de toepassing van mechanische middelen tot een afgewogen beslissing over de aard en duur gekomen dient te worden waarbij de beginselen van proportionaliteit, subsidiariteit en doelmatigheid in acht worden genomen.
	3.1.2.2 De inrichting heeft beleid ontwikkeld dat gericht is op het zoveel mogelijk voorkomen van het gebruiken van de ordemaatregel van afzondering, de disciplinaire straf van plaatsing op een (straf)cel en de toepassing van mechanische middelen. In het beleid is in ieder geval aandacht voor vroegsignalering, het treffen van preventieve maatregelen en bemiddeling. Ten aanzien van de disciplinaire straf van opsluiting in een (straf)cel is er tevens aandacht voor de mogelijkheden om een straf: niet of slechts ten dele ten uitvoer te leggen; geheel of ten dele voorwaardelijk op te leggen; van onvoorwaardelijk geheel of ten dele om te zetten in voorwaardelijk.
	3.1.2.3 Voor de toepassing van mechanische middelen beschrijft de inrichting hoe het er voor zorg draagt dat deze middelen de gedetineerde (vreemdeling) niet verder in zijn bewegingsvrijheid beperken en niet langer worden toegepast dan absoluut noodzakelijk is. Er is een procedure vastgelegd voor het ten minste tweemaal per etmaal beoordelen van de toestand van de gedetineerde (vreemdeling) en het zo nodig minder vergaand beperken of beëindigen van alle beperkingen van/aan de bewegingsvrijheid van de gedetineerde (vreemdeling).
3.1.3 (check)	3.1.3.1 Indien de ordemaatregel van afzondering of de disciplinaire straf van plaatsing op een strafcel in een andere inrichting of afdeling ten uitvoer gelegd wordt omdat de tenuitvoerlegging in de inrichting of afdeling waarin zij is opgelegd op ernstige bezwaren stuit registreert deze laatste inrichting van welke ernstige bezwaren sprake is.
	3.1.3.2 Er vindt registratie plaats van elk besluit van de directeur om al dan niet mechanische middelen toe te passen die de gedetineerde (vreemdeling) minder vergaand in zijn vrijheid beperken of de toepassing van mechanische middelen te beëindigen. Het in het dossier opgenomen besluit bevat of gaat vergezeld van de beoordeling door de directeur van de toestand van de gedetineerde (vreemdeling). De beoordeling vermeldt het overleg met de arts en eventuele andere bronnen zoals personeel en de rol die deze informatie in de besluitvorming heeft gespeeld.

3.2 Uniforme toepassing sancties en maatregelen

Bij het toepassen van sancties en maatregelen dient de directeur een zekere beoordelingsvrijheid te hebben om de specifieke omstandigheden van het geval mee te laten wegen in de beslissing over de aard en duur van de sanctie of maatregel. De omstandigheden zijn zelden geheel identiek en een verschil in het toepassen van sancties en maatregelen bij op het eerste gezicht gelijke situaties dus ook verklaarbaar. Dit laat echter onverlet dat de ISt verwacht dat onder vergelijkbare omstandigheden er geen grote verschillen zijn in het toepassen van de ordemaatregel van afzondering, de disciplinaire straf van plaatsing op een (straf)cel en de toepassing van mechanische middelen.

Op inrichtingsniveau betekent dit dat directieleden onderling zoveel mogelijk uniform straffen en maatregelen toepassen en dat directieleden zelf slechts met redenen omkleed bij vergelijkbare omstandigheden tot verschillende sancties of maatregelen komen. De inrichting beschikt daartoe over een helder kader met richtlijnen voor het toepassen van sancties en maatregelen. Dit kader is gebaseerd op wet- en regelgeving en landelijke richtlijnen.

Landelijk betekent dit dat een gedetineerde (vreemdeling) onder vergelijkbare omstandigheden in de ene inrichting niet een duidelijk andere sanctie of maatregel krijgt opgelegd dan in de andere inrichting. Teneinde landelijk zo uniform mogelijk sancties en maatregelen toe te passen verwacht de ISt dat er ook een landelijk kader is voor het toepassen van sancties en maatregelen.

Algemene norm	Specifieke norm/verwachting
3.2.1 (uitvoering)	3.2.1.1 Onder vergelijkbare omstandigheden zijn er geen significant grote verschillen in het toepassen van de ordemaatregel van afzondering, de disciplinaire straf van plaatsing op een (straf)cel en de toepassing van mechanische middelen.
	3.2.1.2 Een directielid kan bij vergelijkbare omstandigheden slechts met redenen omkleed tot verschillende sancties of maatregelen komen.
	3.2.1.3 Directieleden onderling passen straffen en maatregelen zoveel mogelijk uniform toe.
	3.2.1.4 Een gedetineerde (vreemdeling) krijgt onder vergelijkbare omstandigheden in de ene inrichting niet een significant andere sanctie of maatregel opgelegd dan in de andere inrichting.
3.2.2 (beleid)	3.2.2.1 De inrichting beschikt daartoe over een helder kader met richtlijnen voor het toepassen van sancties en maatregelen. Dit kader is gebaseerd op wet- en regelgeving en landelijke richtlijnen.
	3.2.2.2 Er is een landelijk kader voor het toepassen van sancties en maatregelen.
3.2.3 (check)	3.2.3.1 Er is in de inrichting een controle op het conform de instructies zo uniform mogelijk toepassen van het sanctie- en maatregelenbeleid.
	3.2.3.2 DJI houdt landelijk de resultaten/cijfers bij van het opleggen van sancties en maatregelen in de verschillende inrichtingen.

3.3 Evaluatie

De ISt verwacht dat de effectiviteit van het sanctie- en maatregelenbeleid periodiek geëvalueerd wordt en dat dit zo nodig leidt tot wijziging of bijstelling van het beleid. Hierbij dient in het bijzonder aandacht te zijn voor de vraag of de mogelijkheden van preventieve maatregelen, geschillenbeslechting en het opleggen van minder ingrijpende dan wel alternatieve sancties en maatregelen ten volle benut worden.

Algemene norm	Specifieke norm/verwachting
3.3.1	3.3.1.1 De inrichting evalueert periodiek de effectiviteit van het sanctie- en maatregelenbeleid en dit leidt zo nodig tot wijziging of bijstelling van het beleid.
	3.3.1.2 DJI evalueert periodiek de landelijke toepassing van sancties en maatregelen en stelt op basis daarvan zo nodig het beleid bij.